

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 336.74:631.11

ОЦІНКА ФОРМУВАННЯ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА З МЕТОЮ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ ЙОГО ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Богданюк О.В., Волочай Ю.В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

В статті розглянуто теоретико-методичні та практичні аспекти оцінки формування й використання грошових коштів, з метою ефективного управління підприємством. Висвітлені етапи й послідовність проведення оцінки ефективності формування грошових коштів підприємства. В процесі дослідження оцінено рівень достатності коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства; ефективність та інтенсивність їхнього використання в процесі операційної, інвестиційної й фінансової діяльності. Розрахунок показників ефективності формування грошових потоків здійснювався на основі звітної інформації СТОВ «Україна», Черкаська обл., с. Новоукраїнка. Надані рекомендації щодо оптимізації та синхронізації грошових потоків підприємства.

Ключові слова: ефективність, грошові кошти, управління грошовими потоками, підприємство, витрати, прибуток.

Постановка проблеми. В умовах розвитку ринкових економічних відносин між суб'єктами господарювання, значного обмеження коштів для здійснення підприємницької діяльності, одним з найважливіших завдань, що постають перед підприємствами, є питання забезпечення ефективності управління грошовими потоками підприємства. Від обсягів і швидкості руху грошових коштів, повноти й своєчасності забезпечення процесу постачання, виробництва та збуту продукції грошовими ресурсами, ефективності керування ними, безпосередньо залежить платоспроможність, ліквідність підприємства, його фінансовий стан.

Важливість вивчення теоретико-методичних та практичних аспектів формування й використання грошових коштів підприємства зумовили значний інтерес серед вітчизняних та зарубіжних науковців до даної проблематики.

Аналіз останніх досліджень. Питання формування та використання грошових коштів підприємства завжди були актуальними серед вчених. Зокрема, серед зарубіжних науковців слід виділити таких вчених: М.І. Баканов, І.А. Бланк, В.В. Ковальов, Д. Міддлтон, Г.В. Савицька, А.Д. Шеремет. Значний внесок в розвиток методології та практики управління грошовими потоками підприємств здійснили й вітчизняні науковці: І.В. Головка, М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутенець, К.Д. Измайлова, Є.В. Мних, Л.К. Сук, М.Г. Чумаченко, Н.П. Шморгун та інші.

Значна кількість економістів-науковців та практиків виділяють дефіцит грошових коштів на підприємствах, що значно обмежує можливість їх поточної та інвестиційної діяльності. При докладному вивченні даного питання стає очевидним, що однією з причин цього дефіциту є, зазвичай, низька ефективність залучення та використання грошових коштів, обмеженість фінансових інструментів, технологій та механізмів, що застосовуються при цьому. Саме тому питання оцінки руху грошових коштів, з метою

ефективного управління формуванням та використанням грошового потоку підприємства, завжди є актуальними.

Метою статті є оцінка формування та використання грошових коштів підприємства, з метою ефективного управління його грошовими потоками.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до П(С)БО 4 «Звіт про рух грошових коштів», грошовими називають кошти у вигляді грошей, які перебувають у касі підприємства, на рахунках в установах банку, в акредитивах, у підзвітних осіб та у депозитах до запитання [1].

Формування грошових коштів починається в момент заснування підприємства, коли утворюється статутний фонд (капітал). У подальшому вони інвестуються для забезпечення виробничо-господарської діяльності, розширення та розвитку виробництва. Саме так підприємства дістають можливість виробляти та збувати продукцію, одержувати доходи [2, с. 17].

Під час реалізації продукції, робіт, послуг на рахунки підприємств надходять грошові кошти у вигляді виручки від реалізації. Кошти надходять також від фінансово-інвестиційної діяльності підприємств (дивіденди і доходи від придбаних акцій, облігацій та інших видів цінних паперів; від вкладання коштів на депозитні рахунки; від здавання майна в оренду).

Під терміном «ефективне формування грошових коштів» слід розуміти таке надходження і витрачання грошових коштів, яке створює чистий грошовий потік та дає віддачу у вигляді чистого прибутку. Тому варто виявити збалансованість надходження і витрачання грошових коштів у загальному обсязі, вивчити динаміку показника чистого грошового потоку.

Г.В. Савицька зазначає, що з метою ефективного управління грошовими потоками підприємства, оцінку формування та використання грошових коштів слід проводити в такій послідовності:
– виявити рівень достатності коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства;

– визначити ефективність та інтенсивність їхнього використання в процесі операційної, інвестиційної і фінансової діяльності;

– вивчити фактори і спрогнозувати збалансованість та синхронізацію припливу і відпливу коштів за обсягом і часом для забезпечення поточної і перспективної платоспроможності підприємства [3, с. 514].

Важливе значення в аналізі грошових потоків має вплив вихідного грошового потоку на чистий грошовий потік підприємства, який є найважливішим результатом фінансової діяльності підприємства, багато в чому визначає фінансову рівновагу і темпи зростання його ринкової вартості.

Формування грошового потоку підприємства, за прямим методом, у СТОВ «Україна», Черкаська обл., с. Новоукраїнка розглянуто в таблиці 1.

Динаміка грошового потоку підприємства свідчить, що за аналізований період відбулося поступове збільшення чистого грошового потоку підприємства. Основною причиною позитивної тенденції для підприємства стало збільшення чистого руху коштів від операційної діяльності у 2015 р. порівняно з 2014 р. на 2618 тис. грн. та у 2016 р. порівняно з 2015 р. на 884 тис. грн. Отже, чим менша сума вихідного грошового потоку порівня-

но з вхідним грошовим потоком, тим більша сума чистого грошового потоку, і навпаки. В даному випадку, у підприємства створюється надлишковий грошовий потік, при якому надходження коштів істотно перевищують реальну потребу підприємства в цілеспрямованій їхній витраті.

Дослідження динаміки обсягу формування вхідного та вихідного грошового потоку підприємства, на нашу думку, дає лише загальну оцінку фінансового стану підприємства. Тому, наступним етапом аналізу грошового потоку підприємства, має бути зіставлення темпів росту чистого грошового потоку ($T_{\text{чп}}$) з темпами росту обсягів виробництва (реалізації) продукції ($T_{\text{рп}}$) і з темпами росту активів підприємства ($T_{\text{акт}}$). Для нормального функціонування підприємства необхідно, щоб виконувалася рівність [3, с. 515] (1):

$$100 < T_{\text{акт}} < T_{\text{рп}} < T_{\text{чп}} \quad (1)$$

Провівши розрахунки по підприємству, використовуючи формулу (1), на кінець 2016 р. порівнюючи із початком року, темпи зростання були наступні (2):

$$100\% < 105\% < 165\% < 202\% \quad (2)$$

Отже, можемо зробити висновки, що аналізоване підприємство у 2016 р. одержало достатньо

Таблиця 1

Вхідний та вихідний грошові потоки СТОВ «Україна», 2014-2016 рр.

Показники, тис. грн	Рік			Зміна (+,-)	
	2014	2015	2016	2015 р. до 2014 р.	2016 р. до 2015 р.
1. Позитивний потік від операційної діяльності	20720	37204	51457	16484	14253
2. Негативний потік від операційної діяльності	20949	34357	50033	13408	15676
Чистий рух коштів від операційної діяльності	-229	2847	3731	2618	884
4. Позитивний потік від інвестиційної діяльності	5	-	-	-	-
5. Негативний потік від інвестиційної діяльності	-	-	-	-	-
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	5	-	-	-	-
7. Позитивний потік від фінансової діяльності	-	-	-	-	-
8. Негативний потік від фінансової діяльності	300	1000	-	700	-
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-300	-1000	-	-700	-
Валовий позитивний потік	20725	37204	51457	16479	14253
Валовий негативний потік	21249	35357	50033	14108	14676
Всього чистих грошових потоків	-524	1847	3731	2371	1884
Залишок коштів на початок року	613	89	1936	-524	1847
Залишок коштів на кінець року	89	1936	5667	1847	3731

Таблиця 2

Показники ліквідності СТОВ «Україна», 2014-2016 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення (+,-)	
	2014	2015	2016	2015 до 2014	2016 до 2015
Коефіцієнт покриття	1,19	2,25	12,67	1,06	10,42
Коефіцієнт ліквідності швидкої	0,65	1,37	7,23	0,72	5,86
Коефіцієнт ліквідності абсолютної	0,01	0,17	2,87	0,16	2,70
Чистий оборотний капітал	2957	14368	23045	11411	8677

Таблиця 3

Показники фінансової стійкості СТОВ «Україна», 2014-2016 рр.

Показники	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Абсолютне відхилення (+,-)	
				2015 р. до 2014 р.	2016 р. до 2015 р.
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,56	0,74	0,96	0,18	0,22
Коефіцієнт фінансування	0,74	0,35	0,45	0,39	0,06
Коефіцієнт забезпеченості оборотними засобами	0,16	0,56	0,92	0,40	0,36
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,14	0,44	0,52	0,30	0,08

грошових коштів, що свідчить про його платоспроможність та фінансову стабільність. Чистий рух коштів в результаті всіх видів діяльності підприємства за рік також має позитивне значення, відповідно управління грошовими потоками підприємства здійснювалося на належному рівні.

Слід зазначити, що підприємство складає Звіт про рух грошових коштів за прямим методом, який спрямований на одержання даних, що характеризують як валовий, так і чистий потік коштів підприємства у звітному періоді. Розрахунок руху грошових потоків за прямим методом надає перевагу Рада по Міжнародним стандартам IFRS і також Рада по стандартам US GAAP. Вважаємо, що для ефективного управління грошовими потоками підприємства, більш інформативним є непрямий метод формування грошового потоку від операційної діяльності, оскільки цей метод розкриває взаємозв'язок величини фінансового результату і величини зміни коштів. Складаючи Звіт про рух грошових коштів за прямим методом, може виникнути ситуація, коли підприємство є прибутковим, але не платоспроможним, через розбіжності у формуванні результативних показників. Тому для подальшого аналізу ефективності формування грошових коштів підприємства доцільно провести діагностику показників ліквідності та платоспроможності підприємства. У Міжнародних стандартах фінансової звітності в Концептуальній основі наводиться визначення, що інформація щодо ліквідності та платоспроможності підприємства є корисною для прогнозування спроможності підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання [4].

Проведена оцінка показників ліквідності та платоспроможності СТОВ «Україна» (табл. 2, табл. 3) дає можливість зробити наступні висновки:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності, який є показником частини короткострокових зобов'язань, що можуть бути погашені негайно, збільшився у 2016 р. порівняно із 2014 р. Таким чином, за рахунок власних грошових коштів підприємство зможе розрахуватися за всіма своїми зобов'язаннями;
- вищі за нормативні значення мають і два наступні показники – коефіцієнт критичної лік-

відності і коефіцієнт покриття, що свідчить про те, що підприємство абсолютно платоспроможне;- позитивну тенденцію динаміки мають і показники фінансової стійкості підприємства.

Вітчизняні науковці в галузі фінансів пропонують процес оцінки формування грошових коштів підприємства завершити процесом синхронізації грошових потоків й подальшим ефективним їх використанням [5, с. 125]. Ми підтримуємо таку думку, та вважаємо, що у процесі оптимізації грошових потоків необхідно домогтися збалансованості обсягів додатного і від'ємного потоків коштів, оскільки і дефіцит, і надлишок грошових ресурсів негативно впливають на результати господарської діяльності. Ефективно управляючи грошовими коштами, можна забезпечити раціональне розміщення коштів у період їх надлишку, використовуючи для цього різні фінансові інструменти (цінні папери, депозитні рахунки). З метою оптимізації надлишкового грошового потоку, підприємству доцільно активізувати інвестиційну діяльність, а саме: збільшити кількісно-якісний склад операційних необоротних активів, прискорити період розробки реальних інвестиційних проектів і періоду їх реалізації, сформувати портфель фінансових інвестицій. У випадку нестачі грошових коштів, можливо використати позики й кредити так, щоб максимально скоротити витрати підприємства й забезпечити формування додаткового надходження коштів.

Висновки та пропозиції. Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що ефективне управління грошовими коштами підприємства неможливе без попередньої оцінки формування та використання грошових потоків підприємства. В процесі оцінки виявляється рівень достатності коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства; ефективність та інтенсивність їхнього використання в процесі операційної, інвестиційної й фінансової діяльності; вивчаються фактори та можливості збалансування і синхронізації припливу й відпливу коштів за обсягом і часом для забезпечення поточної та перспективної платоспроможності, ліквідності й прибутковості підприємства.

Список літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 «Звіт про рух грошових коштів». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 року № 87. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 червня 1999 року за № 398/3691 (зі змінами і доповненнями, останні з яких унесено наказами Міністерства фінансів України від 10 червня 2010 року № 382, від 9 грудня 2011 року № 1591).
2. Азаренкова Г.М. Фінанси підприємств: Навч. посіб. для самостійного вивчення дисципліни. – 3-тє видання / Г.М. Азаренкова, Т.М. Журавель, Р.М. Михайленко – К.: Знання-Прес, 2009. кандидат економічних наук 299 с.
3. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2007. – 668 с.
4. Концептуальна основа фінансової звітності, IASB; Стандарт, Міжнародний документ, Концепція від 01.09.2010.
5. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 7-ме вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 552 с.

Богданюк Е.В., Волочай Ю.В.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ОЦЕНКА ФОРМИРОВАНИЯ ДЕНЕЖНЫХ СРЕДСТВ ПРЕДПРИЯТИЯ С ЦЕЛЮ ЭФФЕКТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ ЕГО ФИНАНСОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ

Аннотация

В статье рассмотрены теоретико-методические и практические аспекты оценки формирования и использования денежных средств, с целью эффективного управления предприятием. Рассмотрены этапы и последовательность проведения оценки эффективности формирования денежных средств предприятия. В процессе исследования оценен уровень достаточности средств, необходимых для нормального функционирования предприятия; эффективность и интенсивность их использования в процессе операционной, инвестиционной и финансовой деятельности. Расчет показателей эффективности формирования денежных потоков осуществлялся на основе отчетной информации ООО «Украина», Черкасская обл., с. Новоукраинка. Даны рекомендации по оптимизации и синхронизации денежных потоков предприятия.

Ключевые слова: эффективность, денежные средства, управление денежными потоками, предприятие, расходы, прибыль.

Bogdaniuk O.V., Volochay Yu.V.

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

EVALUATION OF FORMATION OF ENTERPRISE'S CASH FLOWS FOR THE EFFECTIVE MANAGEMENT OF ITS FINANCIAL ACTIVITY

Summary

The article deals with theoretical, methodological and practical aspects of the evaluation of the formation and use of funds in order to effectively manage of enterprise. The stages and sequence of carrying out of an estimation of efficiency of formation of money resources of the enterprise are highlighted. In the course of the research, the level of sufficiency of funds necessary for the normal functioning of the enterprise is estimated; efficiency and intensity of its use in the process of operational, investment and financial activity. The calculation of the efficiency of the formation of cash flows is based on the reporting information of STOV «Ukraine», Cherkassy region, v. Novoukrainka. The recommendations on optimization and synchronization of cash flows of the enterprise are given.

Keywords: efficiency, cash, cash flow management, enterprise, costs, profit.